

16–17 березня 2011 р.) : у 3-х т. – К. : Центр правових наук. досліджень, 2011. – Т. 3. – С. 27–29.

14. Сидор В. Д. Аналіз стану сучасного земельного законодавства України / В. Д. Сидор // Вісник Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова. – 2010. – Т. 15. – Вип. 22. – С. 116–121.

УДК 353:351.862.6

Павло Дмитрук

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ З ВИКОРИСТАННЯМ ПАСПОРТА ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

У статті описані умови створення інституційного середовища щодо ефективного функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки регіону. Зроблено акцент на елементах та принципах створення організаційно-економічного механізму регулювання економічної безпеки регіону. Розроблено методичку, яка дозволяє оцінити ефективність механізму державного регулювання економічної безпеки регіону з використанням паспорта загроз національній безпеці.

Ключові слова: методика, паспорт загроз, механізм, інституційна среда.

Ефективність функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки регіону значною мірою залежить від адекватності оцінки подій, явищ, процесів та інших чинників, які впливають на неї. У зв'язку з цим виникає гостра необхідність у створенні певної методички, яка надасть можливість виявляти негативні економічні процеси в регіоні та причини їх виникнення, об'єктивно оцінювати ступінь впливу загроз на соціально-економічне життя суспільства. Така методика сприятиме адекватній оцінці ступеня готовності суб'єктів забезпечення економічної безпеки до своєчасного виявлення та реагування на потенційні та реальні загрози. З огляду на сказане, з метою розробки та подальшого впровадження вказаної методички в практику, доцільно використання паспорта загроз національній безпеці [4, с. 270-272]. Окрім того, використання паспорта загроз національній безпеці у процесі оцінки ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону дозволить значною мірою інституціоналізувати роботу суб'єктів забезпечення економічної безпеки.

Актуальним проблемам державного регулювання економічного розвитку держави та її регіонів, питанням засобів та інструментів забезпечення економічної безпеки як держави, так і її регіонів присвятили свої дослідження: Абалкин Л.И., Ахромкин Е.М., Базилюк Я.Б., Бодров В.Г., Белінська Я.В., Жаліло Я.А., Реверчук, Я.М. Малик, І.І. Кульчицький, С.К., Ситник Г.П., Степаненко А.В., Сухоруков А.І. та інші.

В своїх роботах вони детально розглянули методологічні аспекти регуляторного впливу держави на соціально-економічний розвиток суспільства, оцінки вказаного впливу, пошуку джерел економічного зростання регіонів тощо. Значна увага приділялась аспектам оцінювання ефективності діяльності суб'єктів економічної безпеки, підвищення функціонала механізму забезпечення економічної безпеки як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях.

Незважаючи на те, у працях наведених вчених питання практичного використання паспорта загроз національній безпеці при оцінці ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону не розглядається.

Мета статті – розробити методичку оцінки ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону з використанням паспорта загроз національній безпеці. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- дати загальну характеристику інституційного середовища функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки регіону;
- обґрунтувати доцільність використання паспорта загроз національній безпеці при оцінці ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону;
- розробити методичку оцінки ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону з використанням вищезазначеного паспорта загроз.

Під інституційним середовищем розуміють сукупність цінностей, формальних і неформальних інститутів («правил гри» та угод), які впливають на співвідношення стимулів (корисності, моралі, афектів та примусу) в діяльності як на мікро-, так і макрорівні, і зумовлюють досягнення мінімальної згоди між учасниками взаємодії [5, с. 90].

Формальні інститути – це закони та підзаконні акти, що є результатом правотворчої діяльності держави.

Неформальні інститути – це прийняті умовності та етичні правила, звичаї і традиції, які є наслідком тісного співіснування людей.

Залежно від особливостей інституційного середовища в різних країнах традиційні інструменти державного регулювання економіки працюють по-різному. Інституційне середовище накладає певні обмеження на можливі моделі економічного розвитку, а тому має враховуватися при визначенні та здійсненні державної економічної політики. Держави з розвинутою економікою використовують ці інструменти більш ефективно, ніж країни з перехідною економікою. Багато залежить від урахування існуючих інституційних обмежень (корупція, рівень тіньової економіки, виробничий потенціал та інше).

Слід зазначити, що інституційне середовище економічної безпеки регіонів України дісталось у спадок від планово-адміністративної економіки і не відповідає сучасним вимогам міжнародного економічного середовища. Сьогодні законодавча база економічної безпеки недосконала, рівень впливу регіональних інститутів безпеки низький, інфраструктура виробництва та фондового ринку також недосконала, розподіл фінансових потоків нерівномірний, рівень упровадження інновацій та залучення інвестицій недостатній. Ці та інші проблеми не дають змоги повною мірою протистояти сучасним викликам і загрозам. Саме тому створення ефективно-

го інституціонального середовища економічної безпеки на регіональному рівні є нагальною потребою в умовах трансформаційного впливу глобальної фінансової кризи.

Традиційний підхід до визначення інституціонального середовища економічної безпеки полягає в пошуку оптимальних шляхів державного регулювання соціально-економічних відносин. Цей підхід є дієвим у розвинутих країнах, які мають потужну систему формальних та неформальних інститутів та високий рівень розвитку громадянського суспільства [9, с. 108-109]. В Україні засоби державного регулювання економічної безпекою часто є недієвими у зв'язку з відсутністю ефективно функціонуючого інституціонального середовища.

Сьогодні спостерігаємо ситуацію, коли відбувається послаблення впливу суспільства та органів влади на правомірність діяльності корпоративних суб'єктів господарювання (приватних підприємств, акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю, тощо), які часто діють за рамками чинного податкового, господарського, цивільного, адміністративного та кримінального законодавства. З іншого боку, спостерігається відсутність ліберальних тенденцій у державному регулюванні економікою, його надмірно адміністративний характер разом із корумпованістю можуть призвести до виникнення нових «інституціональних пасток».

Роль держави полягає у недопущенні розвитку т.зв. інституціональних пасток в її регіонах шляхом вжиття попереджувальних заходів. Механізм моніторингу інституціонального забезпечення економічної безпеки у регіональному вимірі, на думку Жаліло Я.А., може здійснюватися через поетапну реалізацію наступних заходів:

- створення системи моніторингу за діяльністю суб'єктів господарювання на ринку;
- недопущення незаконної діяльності на ринку;
- санкції на підставі чинного законодавства, що регламентує діяльність суб'єктів господарювання за умов їхньої протиправної діяльності [6, с. 108].

Становлення інституціональної системи регіональної економічної безпеки повинно ґрунтуватися на принципових положеннях шляхом розробки правових норм, які регулюють відносини у сфері економіки, створення органів державної влади та управління в цій сфері, визначення основних напрямів їх функціонування, а також налагодження відповідних механізмів контролю за діяльністю цих органів.

На нашу думку, одним із засобів розробки ефективного інституційного механізму регулювання економічної безпеки регіону є застосування паспорта загроз національній безпеці. Очевидно, що у даному випадку мова йде, передусім, про загрози економічного характеру.

Паспорт загроз значною мірою дозволяє систематизувати процес забезпечення національної безпеки, починаючи від чинників виникнення загроз, і закінчуючи розробкою практичних заходів і механізмів по протидії як потенційним, так і реальним загрозам.

У тому числі в економічній сфері життєдіяльності суспільства та держави.

На думку Ситника Г.П., паспорт загроз національній безпеці це документ, який передбачає оцінку подій, явищ, процесів, а також інших факторів, які можуть створити небезпеку для реалізації життєво важливим національним інтересам [4, с. 270-272]. Фактично мова йде про кількісно-якісну характеристику загроз національній безпеці.

Крім характеристики загроз, в паспорті загроз має бути визначення основних організаційно-правових та інших механізмів діяльності суб'єктів забезпечення національної безпеки з реагування на загрози. У згаданому словнику запропонована структура паспорта загроз національній безпеці, яка, на думку Г.П. Ситника, має складатися мінімум з 3 основних розділів.

Перший відображає загальну характеристику загрози, її структуру, об'єкти та джерела. Там же відображаються явища, події та процеси, які можуть створити загрозу національним інтересам.

Другий розділ містить інформацію про масштаб розвитку загрози, а також про наслідки загрози. У цьому ж розділі складається прогноз розвитку загрози.

У третьому, заключному розділі паспорта загроз національній безпеці, вказується механізм з нейтралізації, локалізації або ліквідації загроз, іншими словами, механізм реагування на загрози з боку суб'єктів забезпечення національної безпеки. У розділі детально описуються їхні основні функції, завдання, повноваження, особливості діяльності, алгоритм дій при виникненні конкретно взятої загрози. Особливе значення в 3 розділі паспорта загроз слід оцінити ресурсному забезпеченню, тобто, якою ціною можлива ліквідація, нейтралізація чи локалізація виниклих загроз.

Якщо розробляти паспорт загроз національній безпеці з огляду на економічну безпеку конкретного регіону, на першому етапі необхідно виявити зміст загроз, які можуть впливати на економічні інтереси регіону.

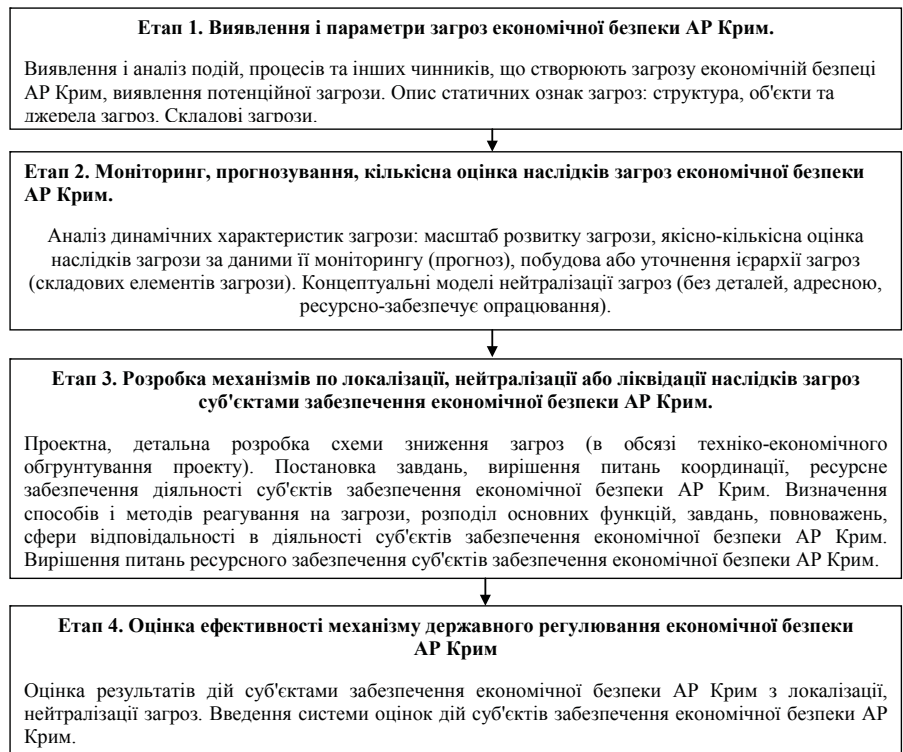

Рис. 1. Етапи оцінки ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону з використанням паспорта загроз національній безпеці

Тому методика оцінки ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону з використанням паспорта загроз має передбачати наявність не менше, ніж 4 етапи (див. рис. 1).

Варто зазначити, що принципово важливим елементом наведеної схеми є наявність 4 етапу. На цьому етапі ми пропонуємо здійснювати оцінку ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону. Іншими словами, це своєрідна «робота над помилками», яка при виникненні аналогічної загрози в подальшому дозволить найбільш ефективно використовувати механізм.

Пропонується також створити систему оцінок, що показують ефективність дій суб'єктів забезпечення економічної безпеки регіону. Оцінка ставиться на основі експертних висновків по кожному з параметрів за 10-ти бальною системою. Максимальна оцінка 10, мінімальна – 1. При цьому перелік параметрів, які підлягають аналізу, пропонується наступний:

- точність та достовірність проведення експертно-аналітичних висновків щодо ситуації, що склалася

ся у процесі забезпечення економічної безпеки регіону;

- повнота і точність оперативного виявлення поточних негативних процесів в сфері економічної безпеки регіону;
- точність та достовірність короткострокового прогнозу загроз у сфері економічної безпеки регіону;
- точність та достовірність стратегічних оцінок потенційно можливих загроз безпеки, що впливають з тих що складаються у світовій економіці ситуації та тенденції розвитку вітчизняного регіонального виробництва;
- якість і повнота техніко-економічного обґрунтування проекту зниження загроз.

В цілому перелік параметрів може бути збільшеним, наприклад, з метою деталізації того чи іншого параметру.

Для наочності систему параметрів наведемо у вигляді таблиці 1, там же змодельуємо систему експертних оцінок ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону (див. таблицю 1).

Таблиця 1.

Система експертних оцінок ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону

Номер параметру	Параметр	Оцінка
1	1. Точність та достовірність проведення аналітичної оцінки ситуації, що склалася	5
2	2. Повнота і точність оперативного виявлення поточних негативних процесів	8
3	3. Точність та достовірність короткострокового прогнозу загроз	9
4	4. Точність та достовірність стратегічних оцінок потенційно можливих загроз	3
5	5. Якість і повнота техніко-економічного обґрунтування проекту	6
Разом: 5	Середня оцінка механізму роботи з загрозою	6,2

Очевидно, що зазначені оцінки тісно взаємопов'язані. Це дозволяє стверджувати про систему параметрів, які дозволяють отримати адекватну оцінку ефективності функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки регіону.

Розрахунок середньої оцінки механізму роботи з загрозою виробляється з використанням знаходження середньої арифметичної величини, тобто:

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n X_i}{n} \quad (1)$$

, де \bar{X} – середня оцінка механізму роботи з загрозою;
 X_i – значення і-го параметра;
 n – загальне число параметрів.

Таким чином, в змодельованій системі експертних оцінок ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону з використанням паспорта загроз зробимо висновок, що механізм неефективний, тому що середнє значення трохи вище середнього, тобто 6,2. На середню оцінку негативно вплинули наступні фактори:

- точність та достовірність проведення аналітичної оцінки ситуації, що склалася;

- точність та достовірність стратегічних оцінок потенційно можливих загроз;
- якість і повнота техніко-економічного обґрунтування проекту.

Дані чинники були оцінені мінімальними оцінками, отже, при розробці механізму державного регулювання економічної безпеки регіону для ефективного усунення загроз, необхідно приділити особливу увагу саме цим факторам.

На нашу думку, впровадження запропонованої системи оцінювання в практику державного управління дозволяє виявити слабкі місця в механізмі державного регулювання економічної безпеки регіону, що, в свою чергу, дає змогу інституціоналізувати цей механізм.

☞ За результатами проведеного дослідження доведено, що механізм державного регулювання економічної безпеки регіону з протидії загроз має складатися з таких основних етапів:

- виявлення і аналіз подій, процесів та інших чинників, що створюють загрози економічній безпеці регіону;
- моніторинг, прогнозування, кількісна оцінка наслідків впливу загроз на економічну безпеку регіону;
- розробка механізмів по локалізації, нейтралізації або ліквідації наслідків загроз суб'єктами забезпечення економічної безпеки регіону;

- оцінка ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону та система експертних оцінок, яка дає змогу ефективно оцінити цей механізм з використанням паспорта загроз. Надалі перспективним вважається наступне:
- подальше дослідження стосовно доцільності розширення системи параметрів оцінок ефективності механізму державного регулювання економічної безпеки регіону;
- вдосконалення методів отримання конкретних оцінок тих чи інших параметрів;
- розробка практичних рекомендацій щодо розробки та застосування паспорта загроз національній безпеці при оцінці ефективності функціонування механізму державного регулювання економічної безпеки регіону.

Література.

1. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Абалкин Л.И. // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 5.
2. Ахромкін Е.М. Інституціональні проблеми функціонування та розвитку національної економіки / Е.М. Ахромкін, В.М. Філіповський / Економіка. Менеджмент. Підприємництво: 36. наук. праць Східноукраїнського університету ім. В. Даля № 20. – Луганськ. – 2008. – С. 28–37.
3. Бодров В.Г. Трансформація економічних систем: концепції, моделі, механізми регулювання та управління: навч. посіб / В.Г. Бодров. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 104 с.
4. Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / состав.: Г.П. Сытник, В.И. Абрамов, В.Ф. Смолянюк и др.; под общ. редакцией Г.П. Сытника. – К. : НАДУ, 2012. – 496 с.
5. Економічна безпека в Україні: держави, фірми, особи: навч. посіб. / [Н.Й. Реверчук, Я.М. Малик, І.І. Кульчицький, С.К. Реверчук]; за ред. С.К. Реверчука. – Л.: ЛФМАУП, 2000. – 192 с.
6. Жаліло Я.А. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації / Я.А. Жаліло, Я.Б. Базиліюк, Я.В. Белінська. – К. : НІСД, 2005. – 388 с.
7. Норт Д. Інституції. Інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. – К.: Основи, 2000. – 198 с.
8. Система економічної безпеки держави / Під заг. ред. д.е.н., проф., заслуженого економіста України Сухорукова А.І. / Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. – К. : ВД «Стилос», 2009. – 685 с.
9. Степаненко А.В. Теоретичні аспекти економічної безпеки та інституціонально-структурна система її гарантування / А.В. Степаненко // Продуктивні сили України. – 2006. – № 1. – С. 108–120.

УДК 342.5-055.2

Маріанна Задорожна

ЖІНКА У ВЛАДІ ЯК СУБ'ЄКТ ВПРОВАДЖЕННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПАРАДИГМИ В СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті проаналізовано фемінізм, гендерні дослідження та їх роль в українському суспільстві. Розглянуто розвиток гендерних студій в Україні, формування образу жінки в суспільній свідомості, місце гендерної проблематики в теорії і практиці державного управління в Україні, підвищення його гуманітарної складової через залучення гендерного компоненту до гуманітарної парадигми. Зроблено декілька зауважень про патріархальну ідеологію в Україні та світі. Досліджено становлення гендерних стереотипів та спроби їх подолання шляхом активізації діяльності жіночих організацій.

Ключові слова: *гендер, гендерні студії, фемінізм, гендерні стереотипи, суспільна свідомість, державне управління, гуманітарна парадигма, суспільно-владні стосунки.*

✦ Сучасний стан функціонування державного управління характеризує необхідність визначення концептуальних підвалин державної політики, її стратегічних орієнтирів і напрямів подальшого розвитку. Не викликає сумніву суспільна необхідність гуманізації свідомості, яка неможлива без запровадження у владну діяльність цінностей демократії і взаємоповаги. В українській традиції жіноче начало поєднують із функцією збереження культурного і морального потенціалу нації, її значимості в світі як носія миру і взаєморозуміння. Досвід Західної Європи ХХ ст. показує, що формування справді демократичних норм існування суспільства на пряму залежить від кількості представництва жіноцтва на вищих щаблях влади у сучасних державах. Говорити про «зрілість» суспільства не можна без уваги до ролі та образу жінки в суспільній свідомості, її діяльності в суспільстві та впливу на суспільне життя ґендерних стереотипів. Також варто згадати і значення традиційно жіночих рис для виховання толерантності та уваги до найвищих загальнолюдських цінностей (лагідність, підтримка, згладження агресії). ґендерна проблематика все активніше завойовує український інтелектуальний простір, що хоча й повільно, та все ж незворотно, спричиняє зміни в сферах політики (аналіз, обговорення, законопроекти, пропозиції), а отже, і суспільній свідомості. Однак реалії свідчать, що жінка використовується державною владою лише в певних межах: не допускається до високих постів, використовується на різних посадах, але невисоких, з певною оплатою, але меншою, ніж у чоловіків, бо саме вони є керівниками тих чи інших структур.

✦ Першими зробили спроби обґрунтувати рівноправність чоловіків і жінок філософи: Вольтер, Дідро, Монтеск'є, які обстоювали право жінок брати участь у суспільному житті, стверджували, що їхня природа є не менш складною, ніж чоловіча. Самі жінки заявили про себе активною участю у Великій Французькій революції, започаткували жіночі клуби, журнали. Француженки не протиставляли себе чоловікам, а звертали увагу на свою безправність.

Постановка проблеми

Аналіз останніх досліджень і публікацій